

Kapitel 6

GRAMMATIK

Läs s. 53-56.

Att kunna:

- Kasus ablativ
- Satsdelen adverbial (forts.)
- 1, 2 och 3 deklinationens substantiv och adjektiv i ablativ singular och plural
- Prepositioner med akkusativ och ablativ
- Oregelbundna verb (*sum, possum, volo, nolo, eo, fero*) i presens och infinitiv
- Infinitiv: bildningssätt och funktion

Adverbial (forts.)

Adverbial kan, som tidigare nämnts, utgöras av adverb och prepositionsfraser. De kan också utgöras av substantivfraser, som i *Vi åker utomlands varje sommar*. En latinsk substantivfras som adverbial står ofta i kasus ablativ (se vidare nedan).

Ablativ

Ablativ både med och utan preposition fungerar framförallt som adverbial. En ablativ utan preposition måste i stort sett alltid översättas med en prepositionsfras, t ex *Oculis videmus. Vi ser med ögonen*.

Även andra funktioner hos ablativen förekommer. Då dessa funktioner uppträder i de latinska texterna i läroboken, hänvisas till G37. Läs gärna igenom paragrafen redan nu som en orientering.

Infinitiv

Infinitiven är verbets grundform. I svenskan är det den verbform som kan föregås av det så kallade infinitivmärket *att*: (*att*) *läsa*, (*att*) *skriva*, (*att*) *studera* osv. Latinet saknar infinitivmärke.

Oregelbundna verb i infinitiv

Infinitivändelsen (presens infinitiv) hos regelbundna verb i latinets är som vi sett tidigare *-re*. Hos de oregelbundna verben finner vi denna ändelse i *ire* '(att) gå' och *ferre* '(att) föra, bära'. Observera infinitivändelserna hos de övriga oregelbundna verben: *es-se* 'vara', *pos-se* 'kunna', *vel-le* 'vilja', *nol-le* 'inte vilja'.

ÖVNINGAR

Gör övningarna på s. 57-58 och därefter extraövningarna nedan.

1 Adverbial: några funktioner

Identifiera adverbialen i följande svenska meningar och ange betydelsen – tid, rum eller sätt.

1. Hon sjunger vackert.	6. Jag ser dig klart och tydligt.
2. Vi befinner oss på Forum Romanum.	7. Om ett år ska jag gifta mig.
3. Jag är sällan sjuk.	8. Vi löser alla problem på ett effektivt sätt.
4. De är aldrig hemma.	9. I den stora matsalen var en festmiddag uppdukad.
5. Vi ska resa till Italien nästa vecka.	10. Jag tränar varje dag.

2 Substantiv: ablativ (G3:1; 4:1)

Identifiera ablativformerna. Substantiven är *silva* 'skog', *hortus* 'trädgård', *bellum* 'krig', *lex* 'lag', *flumen* 'flod'.

1. silvam, silva, silvis, silvas, silvae	4. legibus, leges, lex, legem, lege
2. horti, hortis, hortus, horto, hortum	5. flumen, flumina, flumine, fluminibus
3. bello, bella, bellis, bellum	

3 Substantiv och adjektiv: ablativ (G3:1; 4:1 och 6:1; 7:1)

Vad heter fraserna till vänster i abl sing och plur? Fyll i de ändelser som saknas.

nom sing	abl sing	abl plur
1. forum magnum	for.... magn....	for.... magn....
2. via longa	vi.... long....	vi.... long....
3. via brevis	vi.... brev....	vi.... brev....
4. amicus laetus	amic.... laet....	amic.... laet....
5. miles laetus	milit.... laet....	milit.... laet....
6. flumen breve	flumin.... brev....	flumin.... brev....
7. flumen longum	flumin.... long....	flumin.... long....
8. puella fortis	puell.... fort....	puell.... fort....
9. servus tristis	serv.... trist....	serv.... trist....

4 Prepositioner (G19)

Vilka prepositioner styr ackusativ, ablativ eller båda?

ad – cum – de – ante – e(x) – apud – in – pro – sine – inter – per – post – sub – praeter – prope – a(b) – circa

ackusativ	ablativ	ackusativ och ablativ
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

5 Prepositioner + akkusativ och ablativ (G19)

Översätt till svenska.

1. cum uxore	10. pro patriā pugnamus	19. sub arborem eunt
2. de muro cadit	11. prope flumen	20. ab Italiā
3. per Italiam	12. praeter templum imus	21. ex horto
4. sine magno labore	13. ad forum festinat	22. ante portas
5. ante pugnam	14. in foro ambulat	23. ad forum habitat
6. apud vicinos	15. in Italiam	24. inter discipulos
7. a montibus	16. inter Europam ¹ et Africam ²	25. post templum
8. e templo	17. circa oppidum	26. omnes praeter unum ³
9. post pugnam	18. sub arbore sedent	27. magister de Romanis narrat

¹ **Eurōp-a, ae** *If Europa* ² **Afric-a, ae** *If Afrika* ³ **unum** 'en' (av räkneordet *unus*, G18:3)

6 Substantiv: akkusativ och ablativ (G3:1; 4:1)

Identifiera substantivformerna i fråga om kasus (ack, abl) och numerus (sing, plur). Substantiven är *terra* 'land', *servus* 'slav', *vinum* 'vin', *vox* 'röst'.

		kasus	numerus
A	1. terram		
	2. terra		
	3. terris		
	4. terras		

B	1. servos		
	2. servo		
	3. servum		
	4. servis		

C	1. vina		
	2. vinum		
	3. vinis		
	4. vino		

D	1. voces		
	2. voce		
	3. vocibus		
	4. vocem		

7 Ablativ utan preposition: medel och sätt (G37:1a, c)

Ablativ utan preposition anger ofta det medel med vilket något görs eller det sätt på vilket något görs. En sådan ablativ återges i svenskan med en prepositionsfras, ofta ”med ...”. Översätt de fetstilta orden och fraserna nedan. Substantivens grundform anges inom parentes.

1. Oculis (<i>oculus</i> 2m öga) videmus.	Vi ser .....
2. Calamo (<i>calamus</i> 2m penna) scribo.	Jag skriver .....
3. Milites gladiis (<i>gladius</i> 2m svärd) pugnans.	Soldaterna kämpar .....
4. Mensam floribus (<i>flos</i> 3m blomma) orno.	Jag smyckar bordet .....
5. Curro magna celeritate (<i>celeritas</i> 3f snabbhet).	Jag springer .....
6. Mater magna (’hög’) voce (<i>vox</i> 3f röst) clamat.	Mamma ropar .....
7. Discipuli magna cura (<i>cura</i> 1f omsorg) scribunt.	Eleverna skriver .....
8. Milites magna virtute (<i>virtus</i> 3f tapperhet) pugnans.	Soldaterna kämpar .....

8 Verb: presens infinitiv (G29:1; 30:12)

Ange presens infinitiv av verben. Konjugationen anges inom parentes. Vad betyder verben?

	presens infinitiv	betydelse
1. habeo (2)	.....	.....
2. aperio (4)	.....	.....
3. ambulo (1)	.....	.....
4. scribo (3)	.....	.....
5. dormio (4)	.....	.....
6. amo (1)	.....	.....
7. video (2)	.....	.....
8. lego (3)	.....	.....
9. facio (3 konj, i-stam)	.....	.....
10. sum (oregelb verb)	.....	.....
11. possum (oregelb verb)	.....	.....
12. eo (oregelb verb)	.....	.....

FACIT TILL EXTRAÖVNINGARNA

1 1. vackert (sätt) 2. på Forum Romanum (rum) 3. sällan (tid) 4. aldrig (tid) 5. till Italien (rum), nästa vecka (tid) 6. klart, tydligt (sätt) 7. om ett år (tid) 8. på ett effektivt sätt (sätt) 9. i den stora matsalen (rum) 10. i morgon (tid)

2 1. silva, silvis 2. hortis, horto 3. bello, bellis 4. legibus, lege 5. flumine, fluminibus

- 3** 1. foro magno, foris magnis 2. via longa, viis longis 3. via brevi, viis brevibus 4. amico laeto, amicis laetis 5. milite laeto, militibus laetis 6. flumine brevi, fluminibus brevibus 7. flumine longo, fluminibus longis 8. puella forti, puellis fortibus 9. servo tristi, servis tristibus
- 4** styr ackusativ: ad, ante, apud, inter, per, post, praeter, prope, circa
styr ablativ: cum, de, e(x), pro, sine, a(b)
styr både ackusativ och ablativ: in, sub
- 5** 1. med [sin] hustru 2. han/hon faller [ned] från muren 3. genom Italien 4. utan stor möda
5. före striden 6. hos grannarna 7. från bergen 8. ut ur templet 9. efter striden 10. vi kämpar för fäderneslandet 11. nära floden 12. vi går förbi templet 13. han/hon skyndar till torget
14. han/hon promenerar på torget 15. till Italien 16. mellan Europa och Africa 17. omkring (runt) staden 18. de sitter under trädet 19. de går in under trädet 20. från Italien 21. från (ut ur) trädgården 22. framför portarna 23. han/hon bor vid torget 24. bland eleverna 25. bakom templet 26. alla utom en 27. läraren berättar om romarna
- 6** A) 1. ack sing 2. abl sing 3. abl plur 4. ack plur B) 1. ack plur 2. abl sing 3. ack sing 4. abl plur
C) 1. ack plur 2. ack sing 3. abl plur 4. abl sing D) 1. ack plur 2. abl sing 3. abl plur 4. ack sing
- 7** 1. med ögonen 2. med en penna 3. med svärd (plural!) 4. med blommor 5. med stor snabbhet
6. med hög röst 7. med stor omsorg 8. med stor tapperhet
- 8** 1. habere 2. aperire 3. ambulare 4. scribere 5. dormire 6. amare 7. videre 8. legere 9. facere
10. esse 11. posse 12. ire

ÖVERSÄTTNING AV DE LATINSKA TEXTERNA

Urbs Roma (Staden Rom)

Rom är en gammal stad. Staden är belägen på sju kullar. Vi går först upp på Mons Capitolinus (Kapitolinska kullen), en av kullarna. På kullens topp ser vi Jupitertemplet och borgen. Därefter skyndar vi till Forum Romanum. Här ser vi många tempel och kurian, där senaten sammanträder. På forum finns även Rostra, där talare ofta håller tal.

Vi sitter en stund i skuggan. Sedan går vi upp på Mons Palatinus (Palatinen). På denna kulle finns stora ståtliga palats. Mellan Mons Palatinus (Palatinen) och Mons Aventinus (Aventinen) ligger Circus Maximus. Från Mons Palatinus (Palatinen) kan vi även se floden Tibern. Efter en lätt måltid besöker vi Colosseum, en stor amfiteater. Där slåss ofta gladiatorer med varandra och med vilda djur.

Slutligen går vi till ett badhus. I badhuset är det många människor. Höga rop ekar runtom från alla håll. Först ligger vi en stund i varmt vatten. Därefter simmar vi rätt länge i kallt vatten. Efter badet (går vi=) beger vi oss hem ty det är sent. Men vi vill snart besöka den eviga staden på nytt (igen).

De corpore humano (Om människokroppen)

Vi gör olika saker med kroppen och själen. Här täcker huvudet. Stundom (ibland) är det skalligt. I huvudet finns hjärnan. (Ingen kroppsdel är given förgäves =) Alla kroppsdelar fyller en funktion, ty vi ser med ögonen, hör med öronen, luktar med näsan, smakar med tungan, tuggar med tänderna och går med fötterna. Med fingrarna och tummen binder vi och knyter (gör) knutar. Hjärtat slår, lungorna andas. Under bröstet finns magen. Pannan har rynkor. Läppar finns runt munnen, skägg pryder hakan. Kvinnor har inte skägg.